

„Utódja nagy elődöknek - nagy elődje utódoknak”: Solymosi László köszöntése (Ünnepi kiadványok az Akadémián 3.)

10.4.2026 - | Magyar Tudományos Akadémia

Fiatalkutatóként „csak a hátát lehetett látni”, hiszen mindig források fölé hajolva dolgozott. 1968 és 1992 között az MTA Történettudományi Intézetének középkorkutatója, 1992-től napjainkig pedig három egyetem professzora, történész-nemzedékek mestere lett Solymosi László történész-levéltáros akadémikus, akinek 80. születésnapja alkalmából tanítványainak több generációja szerkesztett monográfia-értékű tanulmánykötetet az életmű teljes horizontjáról válogatva. A „Tanulmányok a Magyar Királyság középkori történetéhez” című könyvet az MTA200-könyvsorozat részeként mutatták be a Magyar Tudományos Akadémián. Az esemény több volt, mint kötetbemutató: megrajzolta egy ember arcélét, és tiszteletadást és köszönetmondást jelentett egy nagy elődök nyomában járó tudós tanár előtt.

Az MTA200-könyvsorozat kötetbemutatóin „a legnagyobb változatosságban, kaleidoszkópszerűen vonulnak el előttünk irodalomtudományi, nyelvtudományi – a későbbiekben majd zenetudományi, folklórtudományi munkák – és olyan történettudományi alpművek, amelyek a Magyar Tudományos Akadémia 200 éves történetéhez tartoznak, és ahhoz különböző szempontokból közelítenek. A mai nap azonban különleges a könyvbemutatók sorában, mert nemcsak egy kötetet, hanem egy alkalmat is szeretnénk emlékezetessé tenni. Egy olyan kötetnek a bemutatójára került sor, amely egyben kedves tudós barátunk, kollégánk és mesterünk, Solymosi László professzor úr, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja évfordulós ünnepségéhez, 80. születésnapjához kapcsolódik”

– mondta Kecskeméti Gábor, Az Akadémia és Könyvtára 200 éves Évfordulójának Megünneplését Előkészítő Elnökségi Bizottság elnöke Solymosi László *Tanulmányok a Magyar Királyság középkori történetéhez* című könyvének ünnepélyes bemutatóján.

A 2026. március 25-én, az Akadémia székházának Dísztermében tartott ünnepi esemény a harmadik volt a 2026-os könyvbemutatók sorában. A tanulmánykötet szerkesztői 2024-ben

Solymosi László 80. születésnapja alkalmából határozták el, hogy történész, levéltáros, középkorkutató mesterük tiszteletére az ő egész kutatói életpályáját átfogó tanulmánykötetet szerkesztenek,

amely az akadémikus professor emeritus korábbi és legújabb munkáiból egyaránt válogatva ad elmélyült betekintést a Magyar Királyság középkori történetébe.

Kecskeméti Gábor köszöntőjében felidézte, hogy Solymosi Lászlónak már korábbi születésnapjait is nagy tisztelettel ünnepelte a történészszakma. 60. születésnapján, 2004-ben a magyar középkorkutatás egyik nagy tekintélye, Kubinyi András írt születésnapi köszöntőt tiszteletére a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönyének, a *Turul* című folyóiratnak a hasábjain. Amikor pedig az akadémikus professzor 70. születésnapját ünnepelték, *Arcana tabularii*. *Tanulmányok Solymosi László tiszteletére* címmel, kemény táblák közé foglalt két kötetben jelent meg tiszteletére a magyar középkorkutatás nívós szakmai kiadványa, a pályatársak 62 tanulmányát tartalmazó gyűjtemény.

Akkor R. Várkonyi Ágnes Széchenyi-díjas történész, akadémikus írt köszöntőt a kötethez, hangsúlyozva, hogy Solymosi László professzor „nem méltatlan utóda nagy elődöknek”, olyan kiemelkedő történészeknek, mint Marczali Henrik (1856-1940), Hóman Bálint (1885-1951), Mályusz Elemér (1898-1989) vagy Deér József (1905-1972).

„Azért elevenítettem fel R. Várkonyi Ágnes gondolatát és ezt a négy nevet – mondta Solymosi Lászlót köszöntve Kecskeméti Gábor –, hogy legyen rálátásunk, milyen nagyságrendben mozgunk, hol van az az életmű, amelyről ízelítőt kapunk a most bemutatott kötetben, és hogy ennek fényében lássuk ennek az életműnek az értékét, tartalmát, dinamizáló voltát, Európa és a világ medievistáinak dialógusába bekapcsolódó képességét.”

A Tanulmányok a Magyar Királyság középkori történetéhez című kötet

hat nagyobb témakörben – gazdaságtörténet, nyelvhasználat és nyelvtörténet, jogtörténet, egyháztörténet, nemzetközi kapcsolatrendszer, pecséthasználat – 33 tanulmányt közöl.

Különbség az eddigi tanulmányokhoz képest, hogy ezek nem a pályatársak köszöntései, hanem Solymosi professzor tanulmányai, amelyeket pályatársai és tanítványai gyűjtöttek egy kötetbe, hogy képet adjanak a teljes pályáról, és kifejezzék hálájukat és tiszteletüket nagy elődjüknek.

A kötet megjelentetése több intézmény szakmai együttműködésén alapult. A kiadást a Debreceni Egyetem „Magyarország a középkori Európában” kutatócsoportja vállalta, de támogatta többek között az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem is.

reményeink szerint nemcsak a gyűjtemény értékei fognak végezetül kidomborodni, hanem a szerző arcéle is kirajzolódik majd.”

„Míg a tíz évvel ezelőtt, a 70. születésnapra megjelent *Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére* című könyv arról adott számot, hogy mit tanultunk az életben Solymosi Lászlótól nem pusztán tárgyi és módszertani, hanem talán elsősorban is emberi és morális tekintetben, most, a 80. évfordulón azt mutatjuk be, hogy értékálló tudományos munkássága mit jelent számunkra” – mondta Szovák Kornél.

Szovák Kornél köszöntőjében hangsúlyozta, hogy Solymosi László nagy hatású, iskolateremtő történész, kutató, aki számos műfajban kipróbálta készségeit és adottságait. „Munkáit mindenkor a forrás és adatszerűség jellemzi, közmondásossá is vált, hogy bármilyen magyar középkori tárgyról legyen is szó, Solymosi tanár úrnak mindig eggyel több adat van a cédulás dobozában.”

Solymosi László forráskutatásainak nélkülözhetetlen forráskiadványok lettek az eredményei. A nevéhez fűződő könyvek mindennapos munkaeszközként ott állnak a történészek polcain. „A professzor igazi erőssége a kis műfajban, nagyszámú tanulmányaiban és folyóiratcikkeiben mutatkozik meg. Kis műfajt mondtam, valójában azonban nem egy esetben kisebb könyv terjedelmű, témáját monografikus igényrel feldolgozó írásokról van szó, melyek gyakorta maguk is az eredeti forrásokat közzétevő függelékekkel látnak napvilágot. Ebben a műfajban is

a tárgy iránti mélységes tisztelet, az adatszerűség és a forrás körültekintő, minden részletre kiterjedő elemzése, valamint a kézirat vizsgálatára mindenkor nagy hangsúlyt helyező hozzáállás jellemzi a kutatói habitust”

– mondta Szovák Kornél.

Köszöntőjében a történész intézetigazgató arra is felhívta a figyelmet, hogy Solymosi Lászlónak már korábbi tematikus tanulmánykötetei is – a bennük közölt írások szoros kapcsolódása okán – a

monográfia képzetét keltik az olvasókban, így a *Tanulmányok a Magyar Királyság középkori történetéhez* című ünnepi kötet összeállítása során is arra törekedtek a szerkesztők – Bárány Attila, Dreska Gábor, Gulyás László Szabolcs, Novák Ádám és Szovák Kornél –, hogy egy kézikönyvként is használható gyűjteményt állítsanak össze.

A napjainkban is aktívan dolgozó, tanító, publikáló nagy előd és pályatárs tanulmányaiból válogatott gyűjteményes kötet a régi típusú olvasásmódnak is esélyt szeretne adni. „Solymosi professzor írásait általában a tárgyilagosság és a tárgyilagos egyszerűség jellemzi. Nincs semmi bonyolult, semmi érthetetlen bennük – mondta Szovák Kornél. – A stílus egyszerű mondatokból épül, olvasóját mégis el tudja ragadni. Leülhetünk egy kényelmes ülőalkalmatosságra, visszalapozhatunk a kötetben, a margóra – természetesen csak ceruzával – feljegyezhetünk ezt-azt, ami felkeltette a figyelmünket. Mindez jó, mert a pusztán tartalom túl is kellemes érzést kelt az olvasóban. A könyv esztétikus tárgyként ma is sokaknak örömet okoz. Az *Arcana tabularii*-t annak idején Lengyel János tipográfus tervezte. Mostani igyekezetünk arra irányult, hogy a két számvetés – a 2014-es és a 2024-es – ne csak megférjen egymás mellett a polcon, de esztétikai harmóniában is legyen egymással. A kemény tábla, a gömbölyített gerinc, az enyhén sárgás papír mind-mind ezt a célkitűzést igyekszik szolgálni.”

„Az alkotói tudatosság egyik legfőbb ismérve az elődök munkáinak megbecsülése”

– fogalmazta meg Szovák Kornél. Ez a kutató habitus jellemzi Solymosi László munkásságát, a most megjelent kötet szerkesztői pedig őelőtte tisztelegnek az életmű egészéből válogatott tanulmányok kötetbe rendezésével. A *Tanulmányok a Magyar Királyság középkori történetéhez* című ünnepi kötet megszületése igaz csapatmunka volt. „Egy ekkora volumenű munkát csak csapatban lehet és érdemes végezni, a csapat esetében pedig nem utolsó tényező, hogy a korfa mélységében tagolt legyen, mert mindenki tanul a másiktól” – hangsúlyozta Szovák Kornél.

Az ELTE nevében Horn Ildikó rektorhelyettes, az ELTE BTK Történeti Intézetének igazgatója köszöntötte az ünnepeltet. Beszédében kiemelte, hogy az Eötvös Loránd Tudományegyetem Solymosi László számára nem csupán tanári pályájának egyik színtere, hanem *alma matere* is.

Solymosi László 1968-ban az ELTE-n végzett történelem-levéltár szakon, doktori disszertációját is itt védte meg. „Az ELTE műhelyében formálódott a fiatal tudós személyisége, ahol a medievisztika olyan nagyságai tanították, mint Kumorovitz L. Bernát vagy Kubinyi András. Ez a közeg volt a szellemi műhelye.”

Horn Ildikó elmondta, hogy az ELTE mellett meghatározó volt Solymosi professzor életében a látókörét szélesítő és ismereteit mélyítő Eötvös József Collegium is, valamint a Bartók Béla nevét akkoriban felvevő ELTE Bartók Béla Énekkar, ahol későbbi feleségét megismerte. „Ha valakiről azt mondják, hogy állandóan csak a hátát látjuk, az nem feltétlenül pozitív. De ez a mondat mégis az volt” – idézte fel a rektorhelyettes történész azt az eseményt, amikor Bolla Ilona R. Várkonyi Ágnes figyelmébe ajánlotta Solymosi Lászlót. „Örökösen csak a hátát látjuk” – mondta róla Bolla Ilona, utalva arra, hogy az ifjú történész állandóan forrásokkal dolgozik, könyvek fölé hajol.

R. Várkonyi Ágnes ez a kép mélyen megragadta, és még több évtized távlatából is felidézte a 70 éves Solymosi Lászlót köszöntve. A fiatalember, akinek csak a hátát lehetett látni, elhivatottságának és szorgalmának gyümölcseként 1968 és 1992 között az MTA Történettudományi Intézetének középkorkutatója lett, és megkerülhetetlenné vált a történelemtudományban.

Solymosi László nagy hatású oktató is. Már a 70-es években, óraadóként alakult körülötte tanítványi kör, és amikor főállású oktatói pályája 1992-ben elkezdődött,

három egyetemen – a Debreceni Egyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és az Eötvös Loránd

Tudományegyetem szellemi műhelyeiben – is történésznemzedékek nevelkedtek a kezei alatt.

A pályatársak Solymosi Lászlót szakmai szigoráról is ismerik, és a kollégákat és a tanítványokat egyaránt lenyűgözi, hogy a történészprofesszor munkássága kronológiailag, műfajilag és tematikailag is milyen széles skálán mozog.

A diákok belső élményének fókuszában pedig az áll, hogy Solymosi professzor „világosan magyarázó, pontos, precíz tanár, akinek óráit követni élvezet, és mint ember egy kicsit a nagypapájukra emlékezteti tanítványait” – mondta Horn Ildikó. Mit jelent ez? Hogy Solymosi László egyetemi óráin nemcsak nívós szakmai tudást ad át, hanem családias, meghitt légkört is teremt.

Birher Nándor, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja Solymosi Lászlót köszöntve így fogalmazott: „Manapság a modern világban úgy tűnik, hogy az emberek véletlenszerűen találkoznak egy-egy projektfeladatban vagy könnyen változó, változtatható munkahelyeken. Nem is találkozások ezek, inkább csak összefutások.

Pedig a valóság az, hogy ezeknél sokkal erősebben vagyunk egymásra utalva. Az igazán értékes eredmények történelmi mértékű időbeli és identitást alakító térbeli kapcsolatokra épülnek.

Akik itt vagyunk, mindannyiunkban van valami eredendően közös. Mindannyian tudjuk és hasonlóképpen tudjuk, hogy mit jelent például Róma, mit jelent Pannonhalma, vagy mit jelent a Mikszáth tér és a piaristák. Mit jelent tanárnak lenni, vagy éppen mit jelent mesterekre odafigyelni. Igaz az a mondat, hogy minden valóságos élet találkozás.”

Az ünnepi kötetről szólva a PPKE BTK dékánja így fogalmazott: „Tudjuk, hogy tudománymetriai szempontból az évfordulós kötetek a legjelentéktelenebbek, mert sehova nem lehet elszámolni őket. Viszont tisztában vagyunk azzal is, hogy emberileg ezek a kötetek a legfontosabbak. Igaz ez különösen most, amikor már egyre inkább gépesített tudományos szöveggyártás folyik.”

Birher Nándor hangsúlyozta, hogy születésnapi tiszteletadásként a kötetet összeállító történészek most szerkesztőként is meg szeretnék volna mutatni, hogy mit tanultak mesterüktől. Szándékukból pedig

„egy kiváló, hiánypótló, több szakma számára is igazán jelentős kötet született”.

Birher Nándor Szókratész szavai nyomán – amelyet az ókori bölcs a hagyomány szerint Hérakleitosz műveiről mondott – az ünnepi kötetről így fogalmazott: „Amit megértettem belőle, az rendkívüli, és ebből arra következtetek, hogy a többi része is az, de hogy a mélyére jusson az ember, déloszi bűvárnak kell lennie. Biztos vagyok abban, hogy ez a bűvárkodás mindannyiunk számára örömet fog jelenteni.”

A PPKE BTK dékánja hangsúlyozta, hogy az, hogy Solymosi professzor három egyetemnek is egyetemi tanára, nagyon komoly szakmai teljesítmény. Kiváltképpen úgy az, hogy Solymosi László „egyik egyetemen sem mint afféle »intercity professzor« dolgozott és dolgozik, hanem mint nélkülözhetetlen személyiség volt és van jelen”. Birher Nándor kiemelte azt is, hogy Solymosi László a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen nemcsak tanár volt, hanem műhelyteremtő történész is: nagy jelentőségű oktatási anyagokat állított össze, szakmai és emberi segítségével mindig világos és iránymutató,

a Fraknói Vilmos Római Történelmi Kutatócsoport folyóméterekben is kifejezhető, nemzetközileg elismert tudományos eredményei pedig nem jöhettek volna létre nélküle.

A PPKE BTK dékánja hangsúlyozta, hogy Solymosi professzor kutatásainak egyik meghatározó

területe az egyháztörténet, ennek elismeréseként 2014-ben Fraknói Vilmos-díjban is részesült. „Valóban össze vagyunk kötve. Túl a pillanatokon, és túl a személyes találkozásokon is. Közösén építjük a katedrális. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara hálás tanárának” – zárta köszöntőjét Birher Nándor.

Bárány Attila, a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola vezetője köszöntőjében Solymosi László főállású egyetemi oktatói pályájának első éveit kapcsán így fogalmazott: „1992–93-ban érdekes, új színfoltot jelentett Solymosi László nekünk. Solymosi professzor urat mindenről lehetett kérdezni. Nemzetközi kitekintést, egyetemes európai történeti kitekintést hozott az akkori egyetemi oktatásba.”

Az iskolavezető történész hangsúlyozta, hogy Solymosi László

kutatásai nemcsak Magyarországon, hanem Európa-szerte ismertek,

és kiemelte, hogy oktatói és kutatói munkássága jelen idő: a professor emeritus napjainkban is kutat, tanít, doktori disszertációkat vezet, és a debreceni vasútállomás parkolójából képes elérni a három perc múlva induló vonatot.

A köszöntők után az ünnepelt kapott szót. Solymosi László, megköszönve, hogy a jelenlévők és a megszólalók megtisztelték őt, barátságos közvetlenséggel így fogalmazott:

„Sok mindent megtudtam magamról, amit elfelejtettem.”

Majd egy gyermekkori emlékét idézte fel, amelyről akkor még nem tudta, hogy visszatérő motívum lesz egész életében. „Nagyon régen volt, általános iskolás lehettem, amikor édesapám elvitt a veszprémi várba, ahol egy nyugdíjas kanonok egyházi levéltáros hétfőként összegyűjtötte a turistákat, és végigvezette őket, megmutatta, hogy mi hol van, és elmesélte a dolgokat. A vége az lett, hogy megmutatott egy oklevelet” – emlékezett Solymosi László. Az oklevél arról szólt, hogy valaki paloznaki birtokát adományozta lélekváltság-adományként a veszprémi székesegyház javára. „Amikor az egyetemen, a levéltár szakon az oklevélolvasást megkezdtek, ez volt az első oklevél, amit olvastunk” – mondta a történészprofesszor.

Az oklevél, amit Solymosi László kisfiúként látott, a tihanyi alapítólevélen kívül a 11. századból ránk maradt mindössze három hiteles eredeti oklevél egyike volt. A keltezetlen, pecsét nélküli magánoklevelet Szent László király idejében állították ki, és benne a király szolgálatában megöregedett Guden vitéz (*miles*) rendelkezett a veszprémi székesegyház kanonokjainak javára.

„És akkor most időben ugorjunk egy nagyot – folytatta visszaemlékezését Solymosi László. – Ez a szőlőbirtok valamilyen formában még ma is megvan” – mondta, és felelevenítette, hogy néhány évvel ezelőtt Paloznakon egyszer csak váratlanul egy olyan bort kínáltak neki, ami Guden vitéz nevét viselte.

Néhány további emlék megidézése után, eddigi életútját összegezve Solymosi László végül így zárta beszédét:

„Nem bántam meg semmit.”

Solymosi Lászlót 2010-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává, 2016-ban pedig rendes tagjává választották.

Rendes tagságának akadémiai székfoglaló előadását **Szent László király sírja, kultusza és**

szentté avatása címmel tartotta 2016. október 13-án.

https://mta.hu/mta_hirei/utodja-nagy-elodoknek-nagy-elodje-utodoknak-unnepi-kiadvanyok-az-akademian-3-115282